

VẬN DỤNG MÔ HÌNH “LỚP HỌC ĐẢO NGƯỢC” TRONG DẠY, HỌC CÁC MÔN KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN Ở HỌC VIỆN HẬU CẦN HIỆN NAY

Vũ Văn Long
Học viện Hậu cần, Bộ Quốc phòng

Tóm tắt: Mô hình lớp học đảo ngược ở Việt Nam hiện nay đã được áp dụng và có tính khả thi cao, tiến trình học tập không chỉ xóa dần thói quen thụ động, trông chờ vào người dạy mà còn nhấn mạnh vai trò tích cực, chủ động của người học, đồng thời tạo ra thói quen tương tác cũng như hình thành thái độ, tư duy và kỹ năng quan trọng của công dân trong thời đại số. Trong các học viện, nhà trường quân đội, mô hình “Lớp học đảo ngược” đang bắt đầu nghiên cứu, triển khai thực hiện, một số nhà trường đi đầu, tiên phong tổ chức tập huấn, vận dụng mô hình vào dạy và học một số môn. Bài tham luận tập trung khái quát về mô hình “Lớp học đảo ngược”; những thuận lợi, khó khăn trong quá trình vận dụng dạy và học các môn khoa học xã hội và nhân văn ở Học viện Hậu cần; quy trình dạy, học các môn khoa học xã hội và nhân văn theo mô hình “Lớp học đảo ngược” ở Học viện Hậu cần hiện nay.

Từ khóa: Mô hình “Lớp học đảo ngược”; dạy, học; các môn khoa học xã hội và nhân văn; Học viện Hậu cần.

APPLYING THE “FLIPTED CLASSROOM” MODEL IN TEACHING AND LEARNING SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES AT THE CURRENT LOGISTICS ACADEMY

Vu Van Long
Logistics Academy, Ministry of National Defense

Abstract: The flipped classroom model in Vietnam has now been applied and is highly feasible. The learning process not only gradually eliminates the habit of being passive and waiting for the teacher, but also emphasizes the active and proactive role of the learner, while creating the habit of interaction as well as forming the attitude, thinking and important skills of citizens in the digital age. In military academies and schools, the “Flipped Classroom” model is beginning to be researched and implemented. Some schools are pioneers in organizing training and applying the model to teaching and learning some subjects. The paper focuses on an overview of the “Flipped Classroom” model; the advantages and difficulties in the process of applying the teaching and learning of social sciences and humanities at the Logistics Academy.

Keywords: “Flipped Classroom” model; teaching, learning; social sciences and humanities; Logistics Academy.

Nhận bài: 10/03/2025

Phản biện: 05/04/2025

Duyệt đăng: 09/04/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Việc ứng dụng mô hình lớp học đảo ngược vào nền giáo dục Việt Nam sẽ là hướng đi đúng đắn để phát triển toàn diện tư duy, tri thức cho người học chủ động hơn. Nhưng nó sẽ đạt hiệu quả nếu được kết hợp với công cụ hỗ trợ - phần mềm dạy học trực tuyến chuyên nghiệp.

Trong quá trình đổi mới phương pháp dạy - học, gắn với mô hình “nhà trường thông minh” và chuyển đổi số trong giáo dục đào tạo ở Học viện Hậu cần (HVHC) hiện nay, nhiều mô hình, phương pháp dạy học hiện đại đã được các khoa giáo viên triển khai áp dụng, bước đầu đã cho thấy tính phù hợp và mang lại hiệu quả thiết thực. Một trong những mô hình dạy học đang được Đảng ủy, Ban Giám đốc Học viện, cơ quan, khoa giáo viên quan tâm, ưu tiên thực hiện ở Học viện hiện nay là mô hình “Lớp học đảo ngược” - Flipped Classroom. Học viện đã tổ chức tập huấn về mô hình “Lớp học đảo ngược”; một số Khoa, bộ môn chuẩn bị hội thảo, vận dụng mô hình này vào

trong quá trình dạy, học cho đối tượng đào tạo sĩ quan hậu cần cấp phân đội, trình độ đại học, điển hình Khoa Công tác đảng, công tác chính trị, Khoa Quân nhu...

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái quát về mô hình “Lớp học đảo ngược”

2.1.1. Khái niệm Lớp học đảo ngược

Mô hình lớp học đảo ngược hay còn gọi là lớp học lật ngược (Flipped Classroom) được hình thành từ Mỹ vào những năm 1990, đến nay đã được ứng dụng rộng rãi ở nhiều nước, ở tất cả các cấp học, nhất là trong giáo dục đại học. Đặc biệt trong 2 năm vừa qua, khi dịch covid-19 bùng phát, cùng với sự phát triển mạnh mẽ của hình thức dạy học trực tuyến, mô hình lớp học đảo ngược càng được ưu tiên lựa chọn sử dụng.

Có nhiều cách diễn giải khác nhau về khái niệm “Lớp học đảo ngược”, tuy nhiên về cơ bản đều thống nhất ở nội hàm của nó. Sự “đảo ngược” ở đây được hiểu là sự thay đổi với các dụng ý

và chiến lược sư phạm thể hiện ở cách triển khai các nội dung, mục tiêu dạy học và các hoạt động dạy học khác với cách truyền thống trước đây của người dạy và người học.

Trên cơ sở tham khảo các nguồn tài liệu hiện có, có thể hiểu khái niệm Lớp học đảo ngược như sau: *Lớp học đảo ngược là một hình thức tổ chức dạy học, trong đó có sự đảo ngược so với lớp học truyền thống về quá trình tiếp nhận kiến thức cơ bản và quá trình phát triển, mở rộng kiến thức của người học từ môi trường học tập tập trung trên lớp sang môi trường tự học ngoài lớp học và ngược lại.*

2.1.2. Những ưu điểm và hạn chế của mô hình “Lớp học đảo ngược”

* Ưu điểm

- Với người học: Mô hình dạy học này phù hợp với sự phát triển tư duy của người học (cá nhân hóa hoạt động tiếp thu kiến thức cơ bản). Giúp người học chủ động trong học tập, được lựa chọn thời gian và địa điểm học tập cũng như hình thức học phù hợp với trình độ của mình. Sử dụng hiệu quả thời gian học tập tại nhà và trên lớp học. Giúp nâng cao năng lực phát hiện - giải quyết vấn đề và rèn luyện các kỹ năng cho người học (kỹ năng sử dụng công nghệ thông tin, thuyết trình, đọc, nghiên cứu tài liệu,...)

- Với giáo viên: Khai thác được thế mạnh của mô hình để tổ chức hoạt động dạy học hiệu quả. Tăng thời gian giao tiếp, làm việc với người học (không chỉ bó hẹp trong không gian lớp học). Hệ thống bài giảng, học liệu dùng cho giảng dạy được sử dụng, khai thác khoa học, hiệu quả hơn, có thể sử dụng học liệu dùng chung, học liệu mở cho các môn học. Khai thác hiệu quả hệ thống học liệu điện tử, phù hợp với quá trình chuyển đổi số và xây dựng Nhà trường thông minh.

* Hạn chế

Bên cạnh những ưu điểm là cơ bản, thì mô hình “Lớp học đảo ngược” cũng có một số hạn chế và khó khăn sau đây: Đòi hỏi cao đối với giáo viên về trình độ chuyên môn, nghiệp vụ sư phạm, kỹ năng khai thác công nghệ thông tin, đầu tư nhiều công sức, thời gian, phương tiện... Áp dụng mô hình gặp khó khăn khi người học không tiếp cận được công nghệ (thiếu máy tính, quyền truy cập mạng...). Khó kiểm soát được quá trình học tập của học viên (hợp tác hay miễn cưỡng, tích cực hay thụ động đối phó). Không thật sự hiệu quả để phục vụ nhu cầu “học để thi”. Thời gian người học ngồi trước màn hình nhiều, dễ sao nhãng.

2.2. Những thuận lợi và khó khăn vận dụng mô hình “Lớp học đảo ngược” trong dạy học các môn khoa học xã hội và nhân văn ở Học viện Hậu cần hiện nay

* Thuận lợi

Các môn khoa học xã hội và nhân văn (KHXX&NV) chủ yếu được giảng dạy với hình thức lý thuyết nhằm trang bị kiến thức lý luận, bồi dưỡng kỹ năng tư duy, hình thành, phát triển thế giới quan, phương pháp luận cho người học. Quá trình dạy học các môn KHXX&NV là quá trình phát triển nhận thức theo các cấp độ tư duy từ thấp đến cao tương đối rõ ràng, dễ phân định. Hệ thống chuẩn đầu ra của các môn học, bài học đã được xây dựng cơ bản, đang tiếp tục được điều chỉnh, bổ sung, phát triển. Đội ngũ giảng viên về cơ bản có kiến thức chuyên môn, sư phạm tốt, vận dụng được các phương pháp dạy học tích cực, có trình độ công nghệ thông tin cơ bản đáp ứng được yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học. Nguồn tài nguyên học liệu điện tử về các môn KHXX&NV khá phong phú, đa dạng, đang tiếp tục được bổ sung, thuận lợi cho khai thác phục vụ dạy học theo mô hình “lớp học đảo ngược”. Hạ tầng về công nghệ thông tin ngày càng được bảo đảm tốt hơn. Học viên ở các đơn vị quản lý học viên cơ bản có nhận thức tốt, năng động, tích cực, hứng thú với các hoạt động khám phá, trải nghiệm trong học tập.

* Khó khăn

Khối lớp quân số cơ bản đông (học ghép 2 lớp một hội trường), lịch huấn luyện hiện tại thường xếp dồn một môn học trong một thời gian ngắn. Học viên ở các đơn vị bị chi phối nhiều bởi các hoạt động khác, thời gian dành cho tự học thường không nhiều. Hệ thống mạng, máy tính dùng chung ở đơn vị vẫn còn hạn chế so với yêu cầu tự học, tự nghiên cứu của học viên. Học viên không được sử dụng máy tính, điện thoại theo nhu cầu để học mọi lúc, mọi nơi.

2.3. Quy trình dạy, học các môn khoa học xã hội và nhân văn theo mô hình “Lớp học đảo ngược” ở Học viện Hậu cần hiện nay

Trên cơ sở các nghiên cứu về mô hình “Lớp học đảo ngược”; với những đặc điểm, điều kiện ở Học viện hiện nay, chúng tôi đề xuất “quy trình” thực hiện áp dụng mô hình “Lớp học đảo ngược” trong dạy học các môn KHXX&NV theo các bước cơ bản như sau:

Bước 1. Xác định nội dung, đối tượng áp dụng “Lớp học đảo ngược”

Để áp dụng hiệu quả mô hình “Lớp học đảo ngược”, giảng viên phải căn cứ vào chương trình giảng dạy của từng đối tượng để lựa chọn, xác định bài học, nội dung nào phù hợp. Đối với các môn KHXH và nhân văn, các môn học đều có thể áp dụng được mô hình này. Tuy nhiên, để hiệu quả cao chỉ nên chọn một số bài học tiêu biểu trong một môn học để thực hiện. Đó thường là những bài học quan trọng trong chuẩn đầu ra của chương trình, nội dung điển hình, có nhiều vấn đề cần đào sâu, mở rộng, phát triển, vận dụng, thuận lợi cho việc sử dụng các phương pháp dạy học, kỹ thuật dạy học tích cực.

Mặt khác, việc lựa chọn nội dung áp dụng mô hình “Lớp học đảo ngược” cũng cần quan tâm đến đối tượng dạy học. Để thuận lợi trong triển khai, đạt được hiệu quả, theo tôi thời gian đầu, nên áp dụng đối với đối tượng sĩ quan hậu cần cấp phân đội, trình độ đại học.

Bước 2. Chuẩn bị, thiết kế bài giảng cho “Lớp học đảo ngược”

Trên cơ sở giáo trình, nội dung bài giảng đã có, giảng viên thiết kế lại bài giảng, kế hoạch giảng bài theo mô hình đảo ngược.

- Căn cứ nội dung bài học, giảng viên lựa chọn sử dụng phương pháp, kỹ thuật dạy học phù hợp trong quá trình lên lớp để xây dựng kế hoạch giảng bài. Các phương pháp có thể sử dụng phổ biến là: đàm thoại, hoạt động nhóm, trực quan, trải nghiệm... kết hợp với các kỹ thuật dạy học, tổ chức các trò chơi trí tuệ để tạo không khí tích cực cho lớp học. Không nên sử dụng quá nhiều phương pháp trong một bài học; không nên quá cầu kỳ về hình thức, tốn nhiều thời gian, vật chất để chuẩn bị.

- Giảng viên lựa chọn những nội dung kiến thức cơ bản cần trang bị cho người học hiểu, nhớ để biên tập lại thành kịch bản, tiến hành quay video hoặc ghi âm. Sau khi biên tập, hoàn thành, có thể để độc lập dạng video clip hoặc tích hợp vào hệ thống bài giảng điện tử E-learning đã được xây dựng.

- Đồng thời với việc chuẩn bị bài giảng, giảng viên chuẩn bị nội dung và giao nhiệm vụ cho người học phải thực hiện trước khi lên lớp như: chia nhóm học tập, giao nhiệm vụ, dự án cho nhóm và từng cá nhân tự chuẩn bị; định hướng, gợi mở những vấn đề cần đào sâu, mở rộng, phát triển, thảo luận trong nội dung bài học để thực hiện khi lên lớp; chuẩn bị vật chất, dụng cụ, trang bị (nếu cần).

Bước 3. Chia sẻ học liệu, bài giảng, hướng dẫn học viên tự học

- Sau khi chuẩn bị xong bài giảng và các học liệu, giảng viên chia sẻ cho học viên bằng hình thức online hoặc offline. Thời gian gửi tài liệu cho học viên cần sớm, đủ để học viên có thể tự nghiên cứu và thực hiện các yêu cầu của giảng viên.

- Để bảo đảm tài liệu, học liệu điện tử đến với học viên đầy đủ, nhanh chóng nhất, giảng viên nên kết hợp nhiều kênh để chia sẻ như: qua ứng dụng Bài giảng điện tử trên Cổng thông tin điện tử của Học viện; sao chép trực tiếp vào các phương tiện lưu trữ; sử dụng gmail, mạng xã hội (với tài liệu có nội dung không yêu cầu bảo mật).

- Cùng với tài liệu, học liệu điện tử, giảng viên gửi hướng dẫn tự học chi tiết đến học viên để học viên tiến hành hoạt động ở đơn vị hiệu quả, đúng ý định. Để thuận tiện cho quá trình trao đổi, hướng dẫn, giảng viên cần gửi kèm điện thoại liên lạc, email, địa chỉ tài khoản mạng xã hội.

Bước 4. Theo dõi, hỗ trợ quá trình chuẩn bị của học viên

Đây là bước có ý nghĩa quan trọng, ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng và hiệu quả của “Lớp học đảo ngược”. Nếu học viên tích cực, chủ động, chuẩn bị đầy đủ các nội dung học tập tại đơn vị theo định hướng của giảng viên thì sẽ tạo điều kiện để tổ chức hoạt động trên lớp đúng ý định và đạt được kết quả tốt. Với đặc thù đối tượng là học viên quân sự, chỉ phối nhiều hoạt động, quá trình tự học có tổ chức chặt chẽ của đơn vị, giảng viên cần chủ động phối hợp chặt chẽ với chỉ huy đơn vị để theo dõi và hỗ trợ học viên trong quá trình chuẩn bị. Trong đó, cần chú ý một số điểm sau:

- Liên hệ với đơn vị để kiểm tra xem bài giảng E-learning đã được chuyển đến học viên chưa, học viên đã tiếp cận được chưa?

- Việc tổ chức cho học viên tự học theo hướng dẫn như thế nào, tập trung hay cá nhân tự học?

- Học viên có vướng mắc khó khăn gì về điều kiện thời gian, trang bị?

- Phối hợp đơn vị cùng tháo gỡ khó khăn, hỗ trợ học viên tự học.

Bước 5. Tổ chức hoạt động trong giờ lên lớp

Đây là bước quan trọng nhất, quyết định chất lượng, hiệu quả thực hiện mô hình “Lớp học đảo ngược”. Theo kế hoạch chương trình huấn luyện, giảng viên sử dụng giờ học trên lớp để tổ chức, điều hành hoạt động của lớp học. Trên cơ sở nhiệm vụ đã giao cho học viên, giáo viên điều hành cho các nhóm hoặc từng học viên báo cáo kết quả thực

hiện dự án hoặc bài tập của mình.

- Giáo viên cần lựa chọn phương pháp dạy học tích cực, phù hợp theo từng nội dung, tạo không khí sôi nổi, thoải mái để học viên tranh luận, phản biện, nhận thức bài học theo mức độ từ thấp đến cao: tái hiện, hệ thống, mở rộng, đào sâu, phát triển kiến thức, phát hiện và giải quyết mâu thuẫn.

- Cần bố trí phân chia thời gian hợp lý, ưu tiên cho nội dung quan trọng, bám sát chuẩn đầu ra của bài học; biết khai thác, gợi mở, định hướng để học viên tư duy, trao đổi, thảo luận. Sau khi kết thúc mỗi nội dung trong bài, cần có sự khái quát, chốt kiến thức, giải đáp những thắc mắc và tiếp tục định hướng nghiên cứu cho học viên.

- Bên cạnh việc đầu tư thiết kế các hoạt động cho phù hợp, hiệu quả, cần linh hoạt xử trí tình huống sư phạm, điều tiết không khí lớp học, kiểm soát thời gian theo kế hoạch.

- Trước khi kết thúc thời gian trên lớp, giảng viên hệ thống khái quát lại toàn bộ kiến thức, nhấn mạnh nội dung trọng tâm theo chuẩn đầu ra của bài học để học viên tiếp tục ôn tập, củng cố; giải đáp những ý kiến của học viên (nếu có), nhận xét, đánh giá rút kinh nghiệm buổi học và hướng dẫn nghiên cứu bài học tiếp theo.

Để mô hình “Lớp học đảo ngược” vận dụng giảng dạy các môn KHXH&NV có hiệu quả, thì Học viện cần đầu tư cơ sở vật chất chuyên biệt phục vụ cho việc biên soạn các bài giảng giáo

án điện tử, nền tảng công nghệ thông tin tốt để giáo viên và học viên khai thác hiệu quả nhất; hệ thống giáo trình, tài liệu đầy đủ phục vụ cho quá trình dạy và học của giáo viên, học viên. Học viện cần có sự kết hợp chặt chẽ giữa các cơ quan, khoa, đơn vị quản lý học viên để phối hợp tạo môi trường tốt nhất khi triển khai mô hình “Lớp học đảo ngược”.

III. KẾT LUẬN

Mô hình “Lớp học đảo ngược” là một hình thức tổ chức dạy học có nhiều ưu điểm, phù hợp với xu thế phát triển của giáo dục đại học cũng như quá trình chuyển đổi số trong giáo dục, đào tạo và xây dựng “nhà trường thông minh”, cần được nghiên cứu, ứng dụng trong dạy, học các môn KHXH&NV ở Học viện trong thời gian tới.

Để thực hiện có chất lượng và hiệu quả, từng bộ môn và mỗi giảng viên cần nghiên cứu, nắm vững lý luận về phương pháp; lựa chọn nội dung, đối tượng phù hợp; đầu tư chuẩn bị, thiết kế bài giảng, kế hoạch giảng bài, cơ sở học liệu; phối hợp chặt chẽ với đơn vị để triển khai, theo dõi hỗ trợ học viên tự học; trau dồi kỹ năng sử dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học, tổ chức điều hành linh hoạt phù hợp quá trình học tập trên lớp học.

Yếu tố có ý nghĩa quyết định chất lượng dạy học vẫn là trình độ kiến thức chuyên môn, kỹ năng sư phạm, tinh thần, thái độ trách nhiệm, tâm huyết của người giảng viên./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thế Dũng (2015), *Nghiên cứu sử dụng mô hình lớp học đảo ngược: thách thức và khả năng áp dụng*, Tạp chí Khoa học số 60, trang 85-92.
2. Tiêu Thị Mỹ Hồng (2020), *Sử dụng mô hình “lớp học đảo ngược” trong dạy học các môn lý luận chính trị cho sinh viên Đại học ở Việt Nam hiện nay*, Tạp chí Giáo dục số 494, trang 44-48.
3. Phạm Thị Thu Huyền (2021), *Vận dụng mô hình Flipped classroom trong giảng dạy bậc đại học tại Việt Nam hiện nay*, Tạp chí Công thương.
4. Phí Thị Thanh Mai (2023), *Vận dụng mô hình “Lớp học đảo ngược” trong đào tạo sĩ quan hậu cần cấp phân đội, trình độ đại học, chuyên ngành quân nhu*, Tạp chí khoa học Hậu cần quân sự, số 1 (219), tháng 2/2023.
5. Nguyễn Thị Thanh (2022), *Vận dụng mô hình lớp học đảo ngược vào dạy học nhằm phát huy tính tích cực, chủ động của người học, tập bài giảng*.